

BEDELSİZ İTHALAT MÜESSESESİNİN VERGİSEL VE DENETİM BOYUTU

Mustafa Nazmi ESEN*

I-GİRİŞ

6.3.1995 tarihinde Avrupa Topluluğu ile imzalanarak 1.1.1996 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Birliği Anlaşması ve Avrupa Birliğine üyelik yolunda kat edilen mesafeler Türkiye'nin geleceğe yönelik siyasal ve ekonomik çizgisini Dünya'ya göstermiştir. Bu bağlamda yaşanan gelişmeler, ülkemizde her alanda olduğu gibi gümrük işlemleri alanında da önemli değişiklikler yapılmasına yol açmıştır. Daha açık bir ifade ile Avrupa Birliği üyesi ülkelerde öngörülen uygulamalara paralel düzenlemeler gümrük mevzuatında da gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Avrupa Birliği Normlarına uyumlu hale getirilerek yayımlanan 4458 sayılı Gümrük Kanunu 5 Şubat 2000 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Yeni Gümrük Kanunu Bedelsiz İthalat Mevzuatına yönelik olarak da önemli yenilikler getirmektedir.

Bu çalışmamız, gümrük vergilerini ödemeden yurda motorlu veya motorsuz özel kara nakil vasıtaları veya ekonomik işletmeye ait sermaye malı ve diğer malzeme getirmek isteyen ve kesin dönüş yapan Türk vatandaşları ile ticari nitelik arzeden eşyayı bedelsiz ithalat hükümleri çerçevesinde ithal etmek isteyen firmaları, yeni Gümrük Kanunu ile getirilen bir takım gümrük işlemlerinin basitleştirilmesine yönelik düzenlemeler ve bedelsiz ithalat müessesesi uygulamasının denetimi konularında aydınlatma amacı taşımaktadır.

II-BEDELSİZ İTHALAT MÜESSESESİ

a) Hukuki Düzenlemeler

4.11.1999 tarih ve 23866 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 5.2.2000 tarihinde yürürlüğe giren 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun

* Gümrükler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı, Eski Gelirler Kontrolörü

167 nci maddesinin 5/a fıkrasında; Kanuni ikametgahlarını Türkiye Gümrük Bölgesine nakleden gerçek kişilere ait alındığı tarihte üç yaşından büyük olmayan kullanılmış motorlu veya motorsuz özel kara nakil vasıtalarının, serbest dolaşıma girmesi durumunda gümrük vergilerinden muaf tutulacağı hüküm altına alınmıştır

Bu bağlamda, 5.2.2000 tarihli ve 23955 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2000/53 sayılı Gümrük Vergilerinden Muafiyet ve İstisna Tanınacak Haller Hakkında Karar ve bu Karara istinaden çıkarılan 20.2.2000 tarihli, 23970 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bazı Şahsi Mahiyette Eşyanın Bedelsiz İthaline İlişkin 1 Seri Numaralı Bedelsiz İthalat Tebliği ile, temel olarak gümrük vergileri ödenmeksizin yurda getirilecek motorlu veya motorsuz özel kara nakil vasıtaları ile Türkiye Gümrük Bölgesi dışında sürdürülen ekonomik bir faaliyetin Türkiye Gümrük Bölgesine nakli dolayısıyla ithal edilen sermaye malı ve diğer malzemeye ilişkin hükümler düzenlenmiştir.

b) Bedelsiz İthalatın Tanımı

Bedelsiz İthalat; bedeli için döviz transferi yapılmadan yurt dışında elde edilen ve yurda getirilmesi mecburi olmayan dış kazanç ve tasarruflarla satın alınan bazı şahsi ve ticari mahiyette eşyanın yurda ithalidir. Bu ithalatta, ithal anında gümrük idarelerince tahsil edilen bir takım vergiler de bulunmaktadır. Bu çalışmamızda Bedelsiz İthalat müessesesi temel olarak Özel Kara Nakil Vasıtaları, Sermaye Malı Ve Diğer Malzeme ile Ticari Mahiyet Arzeden Eşyanın bedelsiz olarak ithali olmak üzere üç ana başlıkta irdelenmiştir.

A. ÖZEL KARA NAKİL VASITALARI

1. Bedelsiz ithalat hakkı bulunan Kişiler

Bedelsiz İthalat Hakkından;

-Yurtta bir takvim yılında 6 aydan fazla kalmamış olmaları kaydıyla Türkiye gümrük bölgesi dışında en az 24 ay ikamet ettikten sonra kanuni ikametgahlarını kesin olarak Türkiye'ye nakledenler,

-Kararname ile yurt dışındaki milli veya milletlerarası kadrolara atanıp da bu görevlerinden dönen kamu görevlileri,

-Türk vatandaşlığına geçmek suretiyle ikametgahlarını Türkiye'ye nakleden kişiler,

-Türkiye'de ikamet eden veya Türkiye'ye kesin dönüş yapan mirasçılar,

yararlanmaktadırlar

a) Yurtta bir takvim yılında 6 aydan fazla kalmamış olmaları kaydıyla Türkiye Gümrük bölgesi dışında en az 24 ay (Türkiye'de bir takvim yılında 45 güne kadar kalışlar yurt dışındaki ikamet süresinden sayılır) ikamet ettikten sonra kanuni ikametgahlarını nakleden Türk vatandaşları ikametgahlarını naklettikleri son giriş tarihinden en az 6 ay öncesinden beri yurt dışında bulundukları ülkede adlarına kayıtlı ve adlarına kaydının yapıldığı yıl itibariyle (kayıt ve model yılı dahil) 3 yıldan eski olmayan kullanılmış motorlu veya motorsuz özel kara nakil vasıtalarını, gümrük vergilerinden muaf olarak ithal edebilirler.

Şahısların, bu haktan faydalanabilmeleri için ikametlerini naklettikleri son giriş tarihinden itibaren 6 ay içerisinde ithal konusu malların teslim edildiği gümrük idaresine başvurmaları gerekmektedir.

Uygulamada yukarıda bahsedilen yurt dışındaki ve yurt içindeki kalış süreleri olan 24 ay ve 6 aylık sürelerin hesaplanma yöntemi motorlu ve motorsuz özel kara nakil vasıtalarının tanımının ne olduğu ve hangi tür araçların bedelsiz ithalat kapsamında ithal edilebileceği ve vatandaşlarımızın ikamet naklini yaptırırken gümrük idaresi tarafından aranılacak belgelerin daha ayrıntılı irdelenmesi gerekmektedir

-Öncelikle Bedelsiz İthalat Başvurusunda bulunan kişilerin, yurtta bir takvim yılında 6 aydan fazla kalmamış olmaları ve yurt dışında da en az 24 ay ikamet etmiş olmaları gerekmektedir. Yurt dışındaki asgari ikamet süresi olan 24 ay, kişilerin 18 yaşını bitirmiş oldukları tarihten itibaren hesaplanmaktadır.

Diğer taraftan, kişilerin yurt dışındaki ve yurt içindeki kalış sürelerinin hesaplanmasında ve ikamet naklinden önceki Türkiye'ye son giriş tarihinin tespitinde pasaportlarındaki giriş-çıkış kaşeleri esas alınmaktadır.

Zayi ve değişme nedeniyle eski pasaportlarını ibraz etmeyip yeterli süre yurt dışında kaldıklarını ispat edemeyenler ise ikametlerinin nakil tarihlerinden itibaren geriye doğru en az 24 ay çalışıp ücret aldıklarını belgelemeleri halinde bu haktan faydalanacaklardır.

Hak sahipleri ikametlerini Türkiye'ye naklettiklerini, mahalli konsolosluklarımızdan alacakları belge ve kendilerinin Türkiye'ye ikametgahını nakletmek üzere gerekli işlemleri yaptırdığını belirten belgelerle kanıtlayacaktır. Bu belgeler başlıca;

-Oturma izninin iptal edildiğine dair polisten alınacak belge,

-Çalıştığı yerle ilişkisinin kesildiğine dair iş yerinden alınacak ilişik kesme belgesi,

-Okuldan ilişkisinin kesildiğine veya mezun olduğuna dair mezuniyet belgesi,

-Kişiler, özel nakil vasıtalarını ithal ederlerken, aracın kendi adına kayıtlı olduğunu ve kendisi tarafından kullandığını ispat etmek için, mülkiyet belgesi ile birlikte trafik belgelerinin aslı veya nakil vasıtasını 6 ay kullandığına dair sigorta belgelerini ibraz edeceklerdir.

b) Kararname ile yurt dışındaki milli veya milletlerarası kadrolara atanıp da bu görevlerinden dönen kamu görevlileri ikametlerini naklettikleri son giriş tarihinden en az 6 ay öncesinden beri yurt dışında bulundukları ülkede adlarına kayıtlı ve adlarına kaydının yapıldığı yıl itibarıyla (kayıt ve model yılı dahil) 3 yıldan eski olmayan kullanılmış motorlu veya motorsuz özel kara nakil vasıtalarını gümrük vergilerinden muaf olarak ithal edebilirler.

Söz konusu kamu görevlileri için Türkiye gümrük bölgesi dışında 24 ay ikamet şartı aranmamaktadır. Ayrıca, ikametlerinin nakil, görev

niteliğinin kadrolu bir görev olup olmadığı ve görev süresinin bitiminden sonraki giriş tarihinin tespiti, ilgililerin bağlı oldukları kurumdan alacakları görev yazıları ve pasaport kayıtları ile belirlenmektedir.

Diğer taraftan, yurda dönüş yapan görevliler, görev sürelerinin bitiminden sonraki giriş tarihinden itibaren 6 ay içerisinde ithal konusu malların teslim edildiği gümrük idaresine bizzat başvurmak zorundadırlar.

c) Türk vatandaşlığına geçmek suretiyle kanuni ikametgahını yabancı bir ülkeden Türkiye gümrük bölgesine kesin olarak nakleden kişilerin ikametgahlarının naklinden önceki Türkiye'ye son giriş tarihinden en az 6 ay öncesinden beri yurt dışında bulundukları ülkede adlarına kayıtlı ve adlarına kaydının yapıldığı yıl itibarıyla (kayıt ve model yılı dahil) 3 yıldan eski olmayan kullanılmış motorlu veya motorsuz özel kara nakil vasıtalarının ithalinde gümrük vergileri aranmaz. Evlenerek Türk vatandaşlığına geçenler bu madde kapsamında bedelsiz ithalat hakkından faydalanamayacaklardır.

Kişinin Türk vatandaşlığına geçiş tarihi olarak Nüfus Hükümet Cüzdanının düzenlendiği tarih esas alınmaktadır. İkametini Türk Gümrük bölgesine nakleden bu şahısların göç tarihinden en az 6 ay önce, ithal konusu taşıt aracına sahip olduğu hususunun tespitinde, mülkiyet belgesi ile birlikte trafik belgelerinin aslı veya aracın 6 ay kendisi tarafından kullandığını gösteren sigorta belgelerinin ibrazı istenmekte ve ayrıca bu kişilerin Türk vatandaşlığına geçtikleri tarihten itibaren 6 ay içinde ithal konusu malların teslim edildiği gümrük idaresine bizzat müracaat etmeleri gerekmektedir.

Bu madde kapsamında Bedelsiz İthalat hakkından faydalanacakların Türkiye gümrük bölgesi dışında 24 ay ikamet etmeleri şart değildir.

d) İkametgahı Türkiye gümrük bölgesi dışında olan vatandaşların ölümü sonucunda Türkiye'de ikamet eden veya kesin olarak dönen mirasçılar, kendilerine mirastan intikal

eden kullanılmış bir adet motorlu veya motorsuz özel kara nakil vasıtasını ithal ederlerken gümrük vergileri ödemeyeceklerdir.

Veraset ilamı tarihinden itibaren 12 ay içerisinde yurda getirilen motorlu veya motorsuz özel kara nakil vasıtalarının bedelsiz olarak ithal edilebilmesi için (mücbir sebep halleri saklı kalmak kaydıyla) ölene aidiyetinin ve namlarına gelenlere intikalinin kanaat verici resmi belgelerle ispatlanması şart kılınmıştır

Bedelsiz ithalat işlemi, ithal edilecek aracın üzerindeki bütün haklardan feragat ettiğine dair yurt dışında bulunan mirascıların Türkiye'de bulunan mirascı veya mirascılar adına T.C. Konsoloslukları tarafından onaylanmış; Türkiye'de bulunan mirascıların ise noter tasdikli bir "Feragat Mukavelesi" vermeleri üzerine, Türkiye'de bulunan mirascıların müracaatları üzerine yapılacaktır

Müracaat esnasında, ithale konu edilen taşıt aracına ölümünden önce mirasın sahip olduğunu gösterir mülkiyet belgesinin yanı sıra, veraset ilamı, mirase ait pasaport veya resmi mercilere verilecek kimliği belirleyen belge ve mirascılara ait Nüfus Hükümet Cüzdanı örnekleri istenmektedir.

2-Bedelsiz ithal hakkından yararlanamayacak kişiler

Bedelsiz İthal hakkından;

-Evlilik nedeniyle ikametgahlarını Türkiye'ye nakledenler

-Çifte vatandaşlık statüsüne haiz vatandaşlar

yararlanamazlar.

Muafiyet hakkını muvazalı evlilik yaparak elde etmek ve bu yolla ülkeye bedelsiz ithalat kapsamında nakil vasıtası getirmek isteyen kötü niyetli kişilere önlem olması açısından, evlilik yoluyla ikametgahlarını Türkiye'ye nakleden kişiler bedelsiz ithalat kapsamına alınmışlardır

Ayrıca, çifte vatandaşlık statüsüne haiz vatandaşlarımıza bu hakkın verilmesi, yurt dışındaki ikametlerini terk ederek ülkemize kesin dönüş yapmalarına bağlıdır. Söz konusu kişilerin ikametgah nakli ve bir anlamda kesin dönüş yapmaları mümkün olmadığından bedelsiz otomobil ithali hakkında yararlanmaları mümkün değildir.

3-Genel Bilgiler

2000/53 sayılı Gümrük Vergilerinden Muafiyet Ve İstisna Tanınacak Haller Hakkında Karar ve bu Karara istinaden çıkarılan Bazı Şahsi Mahiyette Eşyanın Bedelsiz İthaline İlişkin 1 Seri Nolu Tebliğ bir takım yenilikleri de beraberinde getirmiştir.

-Daha önceki uygulamada, yalnızca Avrupa Birliğine üye ülkelerden yapılan kullanılmış otomobil ithalatından gümrük vergisi tahsil edilmezken, 2000/53 sayılı kararın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren diğer ülkelerden yapılan kullanılmış otomobil ithalatına da gümrük vergisi muafiyeti tanınmaktadır.

Bu hüküm beraberinde, yerli otomobil sanayimizin olumsuz yönde etkilenebileceği yerli otomobilin pazar payının azalacağı ve ithal otomobil piyasasının artacağı yönünde eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Ancak bedelsiz ithalat müessesesinin hükümleri dikkatlice irdelenirse, bedelsiz ithal talebinde bulunacak kişilerin arasında çifte vatandaşlık statüsüne haiz vatandaşlarımızın olmaması, yurt dışında en az 24 ay ikamet etmeleri, bulundukları ülkelerdeki çalışma ve oturma izinlerini iptal ederek kesin dönüş yapmaları, aracın adlarına kaydının yapıldığı tarihte 3 yaşından büyük olmaması ve bu hakkın 5 yılda bir aile ümesine tanınması gibi kısıtlayıcı koşulların bulunduğu gözlenir

Diğer taraftan, halen aranılmakta olan mali vergiler (Katma Değer Vergisi, Taşıt Alım Vergisi, Ek Taşıt Alım Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi, Çevre Fonu) ise muafiyet kapsamında bulunmamaktadır.

Ayrıca yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın önemli bir bölümünün Avrupa Birliğine

üye ülkelerde ikamet etmeleri ve zaten Gümrük Birliği anlaşması gereğince bu ülkelerden yapılacak otomobil ithalatından gümrük vergisi alınmaması, üçüncü ülkelerden gümrük vergisi alınsa dahi Türkiye'ye kesin dönüş yapmak suretiyle bu haktan yararlanacak kişilerin varlığı ve sadece gümrük vergisi avantajlarından yararlanmak için yurt dışındaki çalışma ve oturma izinlerini iptal ettirecek kişilerin sayısının fazla olmayacağı dikkate alındığında, bedelsiz otomobil ithalatında gümrük vergisi muafiyeti getirilmesinin, ithal otomobil sayısının artmasında önemli bir rol oynamayacağı düşünülmektedir. Bunun yanında ülkemize gelecek ithal otomobillerin rekabet unsurunu ve bu bağlamda da kalite unsurunu artıracığı, yerli otomobil sanayisinde bundan olumlu etkileneceği hususları gözardı edilmemelidir.

- 5. 4.1997 tarih ve 22955 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan (Yürürlükten kaldırılmıştır) Tebliğ hükümlerine göre (1 Seri Nolu Bedelsiz İthalat Tebliği) kişiler, ikametgahlarını naklettikleri son giriş tarihinden en az 6 ay öncesinden beri adlarına kayıtlı ve kullandıkları motorlu özel araçlardan (bu araçlarla birlikte getirilen hafif römork ve yarı römorklar dahil) bir adedi ile motosiklet, özel uçak, helikopter ve yatlardan birer adedini ithal edebiliyorlardı.

Halen yürürlükte olan 1 Seri Nolu Bedelsiz İthalat Tebliğinin 3 üncü maddesi ile "..... İkametgahlarını naklettikleri son giriş tarihinden en az 6 ay öncesinden beri yurt dışında bulundukları ülkede adlarına kayıtlı ve adlarına kaydının yapıldığı yıl itibarıyla (kayıt ve model yılı dahil) 3 yıldan eski olmayan kullanılmış motorlu veya motorsuz özel kara nakil vasıtalarını gümrük vergilerinden muaf olarak ithal edebilirler." hükmü getirilmiştir.

Aynı Tebliğin Tanımlar başlıklı 2 nci maddesinde ise Motorlu Özel Araçlar; "Esas olarak sürücüsünden başka en çok 7 oturma yeri olan ve insan taşıma amacına yönelik olarak üretilmiş otomobiller, steysin arabalar ve yarış arabaları ile 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununda belirtilen diğer özel taşıt araçları" olarak tanımlanmıştır 2918 sayılı Karayolları Trafik Ka-

nununda ise diğer özel taşıt araçları olarak motosiklet ve karavan tanımlanmıştır. Dolayısıyla eski Tebliğ hükümleri ile bedelsiz ithalat kapsamında değerlendirilen özel uçak, helikopter ve yatlar artık bedelsiz ithalat kapsamında yurda ithal edilemeyecektir.

-21.05.1998 tarih ve 23348 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 98/11050 sayılı "Bazı Şahsi ve Ticari Mahiyette Eşyanın Bedelsiz İthaline İlişkin Karar'da Değişiklik Yapılmasına Dair Karar" ile 21.11.1997 tarihine kadar iktisap edilen 3 yaşından büyük araçların ithal işlemlerinin 31.12.2000 yılına kadar yapılmasına imkan tanınmıştır (5.2.2000 tarihinde yürürlüğe giren 2000/53 sayılı Kararname ile de bu hüküm korunmuştur.) Ancak bu araçların ithal amacıyla hak sahibi adına kayıtlı olduğunu gösterir mülkiyet ve trafik belgeleri ilgili gümrük idaresine ibraz edilmek zorundadır. Burada kastedilen mülkiyet belgesi, o ülkenin ulusal mevzuatı çerçevesinde aracın trafik idaresi tarafından şahsın adına kaydının yapıldığını gösterir belgedir.

Yukarıda belirtilen hükümler doğrultusunda ithali istenen araçlar için gümrük vergisi tahsil edilmeyecektir. Ancak muafiyetten faydalanarak ithal edilmiş olan motorlu veya motorsuz özel nakil vasıtaları, serbest dolaşıma girdiği tarihten itibaren 12 ay geçmedikçe, gümrük idaresine bildirilmeden belli bir para karşılığı veya karşılıksız olarak ödünç verilemez, teminat olarak gösterilemez, kiralanamaz, devredilemez veya satılamaz şartı aranmaktadır.

-Motorlu veya motorsuz özel kara nakil vasıtası ithali aile ünitesine tanınmıştır. Aile ünitesinden karı, koca ve 18 yaşından küçük çocuklar anlaşılacaktır. Bedelsiz ithalat hakkı bireyin taşıması gereken özelliklere bağlı bulunmaktadır ve başvurunun birey tarafından bizzat yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla eşlerden birinin diğeri adına kayıtlı aracı ithal etmesi mümkün bulunmamaktadır.

1 Seri Numaralı Bedelsiz İthalat Tebliğinin 11 nci maddesinde "..... yabancı bir ülkede yeniden ikamet tesis edilmiş olsa dahi, ithal

edilmelerinden itibaren 5 yıl geçmedikçe aynı kişilerin motorlu veya motorsuz özel kara nakil vasıtalarının muafien ithaline ilişkin talepleri kabul edilmez." hükmü bulunmaktadır

Bu hükmün bir açıdan ifade ettiği anlam, eşlerden biri adına bedelsiz ithalat izninin tanzım edildiği tarihten itibaren 5 yıl geçmedikçe diğer eşin bedelsiz ithalat talebinde bulunamayacağıdır. Önlem amacıyla, bedelsiz ithalat talebinde bulunan kişinin eşine Taahhütname Türkiye'de noterler, yurt dışında T.C. Konsoloslukları nezdinde düzenletilmektedir

Eşlerin yurt dışında boşanmış olması halinde, boşanma kararının Türkiye Resmi Makamlarınca da onaylanmış olması gerekmektedir. Boşanma davası açılmış ve henüz sonuçlanmamış ise; davanın uzun sürmesi ve eşlerin dönüş tarihinden itibaren sınırlı bir müracaat süresinin olması nedeniyle tarafların mağduriyetinin önlenmesi amacıyla yerli ve yabancı mahkemelerde boşanmak üzere dava açmış eşlerden, davanın devam ettiğine dair belge ibraz etmeleri suretiyle ve Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak inceleme sonucunda uygun görülmesi halinde, bedelsiz ithalat talepleri esnasında "Beyanname/Taahhütname" aranılmayabilir.

-1 Seri Numaralı Bedelsiz İthalat Tebliğinin 21 nci maddesinde "Bu Tebliğde belirtilen müracaat süreleri ve yurtda 6 aydan fazla kalmama kaydını mücbir sebepler dikkate alınarak 30 güne (30 gün dahil) kadar uzatmaya ilgili gümrük idareleri yetkilidir. Müracaatların bu süreler bitmeden ve mücbir neden belgesi ile birlikte yapılması zorunludur" hükmü bulunmaktadır. Mücbir sebep hallerinde, 30 günden fazla uzatma gerektiren durumlarda Gümrükler Genel Müdürlüğüne müracaat edilmesi ve sözkonusu taleplerin ilgili Genel Müdürlük tarafından sonuçlandırılması gerekmektedir

-Bedelsiz İthalat Başvuruları İçin;

* Ankara Naklihanesi ve Bedelsiz İthalat Gümrük Müdürlüğü,

* İstanbul Yeşilköy Otomotiv İhtisas Gümrük Müdürlüğü,

* İzmir Gümrük Müdürlüğü,

* Gebze Otomotiv İhtisas Gümrük Müdürlüğü,

yetkili kılınmıştır

-Bedelsiz ithalat kapsamında, gümrük vergileri alınmadan yurda getirilmiş olan motorlu veya motorsuz araçlar, serbest dolaşıma girdiği tarihten itibaren 12 ay geçmedikçe, gümrük idarelerine bildirilmeden belli bir para karşılığı veya karşılıksız olarak ödünç verilemez, teminat olarak gösterilemez, kiralanamaz, devredilemez veya satılamaz.

Aksi taktirde araçlara, ait gümrük vergileri 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 181 ila 194 üncü maddeleri doğrultusunda tahsil edilir. Ayrıca sorumlular hakkında cezai takibat yapılır. Araçların ithal işlemleri tamamlandıktan sonra gümrük idaresi tarafından trafik şahadetnamesi düzenlenir. "Bu aracın para karşılığı veya karşılıksız olarak ödünç verilmesi, teminat olarak gösterilmesi, kiralanması, devri ve satışı yasaktır." şeklinde şerh düşülerek trafik idaresine gönderilir.

Yapım türü ve malzemeleri itibariyle bedeli mukabili yahut bedelsiz olarak eşya veya sürücüsüyle birlikte 10 ya da daha fazla kişiyi taşıyacak şekilde imal edilmiş, römorklu veya römorksuz çekici de dahil olmak üzere her çeşit motorlu karayolu aracı ve esas olarak insan veya insan taşımaktan başka basit amaçlara yönelik olan her türlü vasıtanın bedelsiz ithalat müessesesi kapsamında ithal edilmesi mümkün değildir.

-5.2.2000 tarih ve 23955 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2000/53 sayılı Gümrük Vergilerinden Muafiyet ve İstisna Tanınacak Haller Hakkında Kararın yürürlük tarihinden önce Türkiye Gümrük Bölgesine ihracat işlemi tamamlanmış veya gümrüklere gelmiş ya da gümrük işlemleri başlamış eşya ile ilgili olarak, duruma göre eşya sahibi lehine olan

yürürlükten kaldırılan mevzuat hükümlerine göre işlem yapılmaktadır

4- Bedelsiz ithalat kapsamında yurda getirilecek özel kara nakil vasıtalarının vergisel yükümlülükleri

a) Ödenecek Gümrük Vergisi

Araç ithali esnasında ödenecek gümrük vergisinin hesaplanması aşağıdaki şekilde yapılacaktır;

İhraç Ülkesinde Perakende FOB Kıymet (Katma Değer Vergisi Hariç)

X

Amortisman İndirimi Sonunda Bulunan Ve Vergiye Esas Alınacak Kıymetin Tespitinde Kullanılacak Oran

+

Navlun Ve Sigorta

=

Gümrük Vergisi Matrahı

X

Gümrük Vergisi Oranı

=

ÖDENECEK GÜMRÜK VERGİSİ

Yukarıda formüle edilen Ödenecek Gümrük Vergisi miktarına ulaşılırken;

-İhraç ülkesinde perakende FOB (turist) kıymet; Gümrük Müsteşarlığı tarafından belirlenerek Gümrük İdarelerine bildirilen kıymettir.

-Amortisman İndirimi Sonunda Bulunan Ve Vergiye Esas Alınacak Kıymetin Tespitinde Kullanılacak Oranlar ise aşağıdaki gibidir;

YAŞ	ORAN
0	100
1	80
2	68
3	57.8
4	49.13
5	41.76
6	35.49
7	30.17
8	25.64
9	21.79
10	20.00

-Navlun Ve Sigorta Bedelleri aşağıdaki gibidir.

Navlun ve Sigorta :

Otomobilin Ağırlığı	AB ve EFTA Üyesi Ülkelerden Gelen Otolar İçin	ABD ve Uzakdoğu Ülkelerinden Doğrudan Gelen Otolar İçin	AB ve EFTA Üyesi Ülkelerden Gelen Uzakdoğu Ülkeleri Menşeli Otolar İçin
1200 kg'a kadar	300DM	650\$	300\$ + 300DM
1201-1600kg'a kadar	400DM	700\$	400\$ + 400DM
1600 kg'dan fazla	450DM	800\$	500\$ + 450DM

-Gümrük vergisi oranı, Avrupa Birliği ve EFTA üyesi ülkeler ile diğer ülkelerden gelen ve bu ülkeler menşeli otomobiller için % 0'dır. Sonuç olarak yukarıda bahsedilen kapsamdaki otomobiller için gümrük vergisi alınmamaktadır.

EFTA üyesi ülkeler (European Free Trade Agreement)-(Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması) İsviçre, Norveç, Lihtenştayn ve İzlanda'dır.

b) Ödenecek Katma Değer Vergisi:

Gümrük Vergisi Matrahı

+

Ödenecek Gümrük Vergisi Miktarı

=

Katma Değer Vergisi Matrahı

X

Katma Değer Vergisi Oranı

=

ÖDENECEK KDV MİKTARI

Katma Değer Vergisi 12 ve daha yukarı yaş (12 yaş dahil) otomobillerde motor hacmi-ne bakılmaksızın %1 oranında tahsil edilir

12 yaşın altında olan ve Avrupa Birliği, EFTA üyesi ülkeler ve diğer ülkeler için aşağıdaki oranlar geçerlidir.

Motor Hacmi	KDV Oranı (%)	Gümrük Vergisi
1500 cc'ye kadar	25	-
1501cc-1600 cc	25	-
1601cc- 2000cc	25	-
2001cc ve üstü	40	-

Ayrıca, ithal esnasında 4.000.000.-TL Eğitime Katkı Payı ve 4.000.000.-TL Özel İletişim Vergisi tahsil edilmektedir.

c) Taşıt Alım Vergisi

Taşıt Alım Vergisi, 12 ve daha yukarı yaş (12 yaş dahil) otomobillerden alınmamaktadır.

Taşıtların Net Ağırlığı	1 Yaş (TL)	2-3 Yaş (TL)	4-5 Yaş (TL)	6-8 Yaş (TL)	9-11 Yaş (TL)
950 kg ve daha aşağısı	333.630.000	222.580.000	166.760.000	110.920.000	83.010.000
951-1200 kg'a kadar	557.110.000	389.430.000	287.400.000	166.760.000	138.830.000
1201-1600 kg'a kadar	779.780.000	557.110.000	389.430.000	250.490.000	194.670.000
1601-1800 kg'a kadar	1.114.250.000	779.780.000	557.110.000	361.540.000	278.400.000
1801kg ve daha yukarısı	1.337.150.000	1.002.620.000	723.960.000	501.290.000	333.630.000

Yukarıda gösterilen Taşıt Alım Vergisi tutarları üzerinden %25 oranında Çevre Fonu tahsil edilir.

Bu hadler, I inci derece lüks otomobiller için 3 kat, II nci derece lüks otomobiller için 2 kat ve III üncü derece lüks otomobiller için 1.5 kat olarak uygulanır.

d) Ek Taşıt Alım Vergisi :

Ek Taşıt Alım Vergisi, katma değer vergisiyle aynı matrah üzerinden tahsil edilir 12 ve daha yukarı yaş (12 yaş dahil) otomobillerden Ek Taşıt Alım Vergisi alınmamaktadır

Motor hacimlerine göre;

Otomobillerden alınan E.T.A.V.

1600 cc'ye kadar	% 12
1601-2000 cc'ye kadar	% 18
2001 cc ve daha üstü	% 24

e) Motorlu Taşıtlar Vergisi :

Motorlu taşıtlar vergisi 1.1.2000 tarihinden itibaren aşağıdaki şekilde uygulanmaktadır.

Taşıtların Net Ağırlığı	1-6 yaş (TL)	7-15 yaş (TL)	16 ve daha yukarı yaş
950 kg ve daha aşağısı	36.530.000	18.220.000	3.930.000
951-1200 kg'a kadar	55.590.000	27.680.000	6.260.000
1201-1600 kg'a kadar	92.430.000	46.130.000	11.160.000
1601-1800 kg'a kadar	185.620.000	92.430.000	22.950.000
1801kg ve daha yukarısı	371.860.000	185.620.000	46.130.000

Bu hadler, I inci derece lüks otomobiller için 3 kat, II nci derece lüks otomobiller için 2 kat ve III üncü derece lüks otomobiller için 1.5 kat olarak uygulanmaktadır

Taşıtların Lüks Dereceleri			
Taşıtların Net Ağırlığı	1-3 Yaş	4-6 Yaş	7-11 Yaş
950 kg ve aşağısı	III. Derece	-	-
951-1200 kg'a kadar	III. Derece	-	-
1201-1600 kg'a kadar	II. Derece	III. Derece	-
1601 kg ve daha yukarı	I. Derece	II. Derece	III. Derece

Ancak motor silindir hacmi 1600 cm³'den (1600 cm³ dahil) küçük olan otomobiller, lüks otomobil olarak kabul edilmeyecektir.

Yukarıda belirtilen hesaplama yöntemleri ve rakamlar kesinlik arz etmemektedir. Çünkü Bedelsiz İthalat Yoluyla ithal edilmek istenen otomobilin FOB kıymeti aksesuar vb. hususlara göre değişiklik göstereceğinden, otomobil gümrüğe teslim edilip muayene ve tespiti yapılmadan gümrük vergilerinin hesaplanması mümkün bulunmamaktadır

Örnek vergi hesapları

Avrupa Birliğine üye ülkeden ithal edilmek istenen 1997 model 202 Seri No'lu Limousine'nin (C Tipi 220, Silindir ad./Hacmi ise (4) 2199) ithal esnasında ödenecek Katma Değer Vergisi şöyle hesaplanacaktır.

FOB Kıymet=46.200 DM (Gümrük Müsteşarlığı tarafından belirlenen ve gümrük idarelerine gönderilen değer)

X

Amortisman İndirimi=%57.8 (Hesaplama, 1997 model araç için yaş hesaplanırken 1'den itibaren, Amortisman İndirimi hesaplanırken 0'dan itibaren yapılacaktır) Sonuç itibarıyla 97 model arabanın yaşı 2000 yılında 4, Amortisman indiriminde ise 3 olarak düşünülmelidir.

=26.704 DM (46.200 *57.8)

+

Navlun+Sigorta=450DM (Arabanın ağırlığı 1600 kg'dan fazladır)

=

27.154 DM (Aracın CIF Kıymeti)

X

284.312 (Döviz kuru)

=

7.721.000.000.-TL (Aracın Gümrük Vergisi Matrahı ve aynı zamanda KDVMatrahıdır)

Araç gümrük vergisinden muaftır

KDV matrahı=7.721.000.000.-

X

KDV Oranı=%40 (2000 cc üstü)

=

ÖDENECEK KDV MİKTARI
(3.089.000.000 TL)

Araç ithalinde mükelleften ayrıca 4.000.000.-TL Özel İletişim Vergisi ve 4.000.000.-TL Eğitime Katkı Payı tahsil edilecektir.

Bu hesaplamada arabanın aksesuar v.b. hususları değerlendirmeye alınmamıştır Ayrıca Taşıt Alım Vergisi, Ek Taşıt Alım Vergisi, Çevre Fonu ve Motorlu Taşıtlar Vergisi hesaplanıp araç ithal edenden tahsil edilecektir.

B.SERMAYE MALI VE DİĞER MALZEME

Ülke dışında sürdürülen ticari faaliyete, Türkiye gümrük bölgesi sınırları dahilinde devam edilmek istenilmesi halinde ithal edilecek olan sermaye malı ve diğer malzeme gümrük vergilerinden muaf tutulmuştur.

Gümrük Vergileri alınmaksızın ithal edilecek sermaye malı ve diğer malzemelere ilişkin olarak, 1 Seri Numaralı Bedelsiz İthalat Tebliği'nin 12 ve izleyen maddelerinde düzenlemeye gidilmiştir.

1-Muafiyet Tanınacak Şahıslar

Bu kapsamda muafiyet hakkı;

-Ayrıldıkları ülkede 3 yıl süre ile aynı işte çalışan,

-Türkiye gümrük bölgesinde aynı veya benzeri bir faaliyeti yürütmek amacı taşıyan,

-Ayrıldığı ülkedeki ekonomik faaliyetini kesin olarak sona erdiren,

-Türkiye gümrük bölgesi içinde faaliyet gösteren herhangi bir müteşebbisle bağlantı kurma amacı taşımayan,

kişilere tanınır

Kazanç sağlama amacına yönelik olmayan faaliyetlerle uğraşan ve bu faaliyetlerini Türkiye gümrük bölgesine nakleden tüzel kişiler tarafından ithal edilen sermaye malı ve malzeme de gümrük vergilerinden muaf tutulmuştur. Ayrıca; bir serbest meslek veya benzeri bir faaliyetle uğraşan gerçek kişilere de mesleklerini Türkiye gümrük bölgesinde yürüteceklerini ispat etmeleri halinde muafiyet tanınmaktadır

Bu bağlamda, ülkeye kesin dönüş yapan tıp doktorları, diş hekimleri ve veterinerlerin meslekleri ile ilgili tıbbi cihazların ithaline yönelik olarak yurda dönmeden önce yapacakları talepleri duruma göre, Sağlık Bakanlığı ile Tarım Bakanlığı'nın uygun görüşleri alınmak suretiyle Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından sonuçlandırılmaktadır

2. Muafiyet Şartları

1 Seri No'lu Bedelsiz İthalat Tebliği'nin 12 nci maddesinde; Türkiye gümrük bölgesi dışında sürdürülen ekonomik bir faaliyetin Türkiye gümrük bölgesine nakli dolayısıyla ithal edilen sermaye malı ve diğer malzemenin gümrük vergilerinden muaf tutulacağı hüküm altına alınmıştır Aynı tebliğin 13 ncü maddesinde ise bu muafiyete ilişkin şartlar belirlenmiştir.

Madde hükümlerine göre muafiyet;

-Mücbir sebep halleri saklı kalmak kaydıyla, Türkiye gümrük bölgesine nakletmek üzere yabancı ülkedeki faaliyetini sona erdirmekten önce en az 12 ay süre ile teşebbüsce fiilen kullanılmakta olan,

-Nakilden sonra aynı amaçla kullanılacak olan,

-Söz konusu teşebbüsün niteliğine ve büyüklüğüne uygun bulunan eşya ve malzeme ile sınırlandırılmıştır

Ayrıca muafiyetin uygulanabilmesi için sermaye malı ve malzemenin yurt dışındaki ekonomik faaliyetin sona ermesinden itibaren 6 ay içerisinde (mücbir sebep halleri hariç) Türkiye gümrük bölgesine getirilmesi gerekmektedir.

Bunun için işyeri faaliyeti durdurulma-

dan veya faaliyetlerin durdurulmasından sonra en fazla 3 ay içinde eşya ve makinaların sevk edilmesinden önce Ek 3'te belirtilen belgeler ile birlikte Gümrükler Genel Müdürlüğüne müracaat edilmesi gerekir.

3. Muafiyet Kapsamı Dışında Bırakılan Mallar

Anılan Tebliğ'in 14 üncü maddesinde muafiyet kapsamına alınmayan malları hüküm altına alınmıştır Buna göre;

-Üretim veya hizmet endüstrisi makinası olmayan, taşınabilir laboratuvar veya dış yayın yapma birimleri gibi ulaşım araçları,

-İnsanların tüketimine mahsus erzak ve hayvan yemleri,

-Ham, yarı mamul veya mamul madde stokları ile akaryakıtlar,

-Satıcıların mülkiyetinde bulunan küçük baş ve büyükbaş hayvanlar (T arımsal bir teşebbüs söz konusu ise canlı hayvanlar sermaye malı ve diğer malzeme kapsamında muaf ithal edilebilir.) muafiyet kapsamı dışında bırakılmıştır. Ayrıca motorlu nakil vasıtaları da sermaye malı ve diğer malzeme kapsamında düşünülmektedir.

4. Genel Bilgiler

Yukarıda belirtilen hükümler doğrultusunda gümrük vergileri ödenmeksizin muaf ithal edilen sermaye malları ve diğer malzemeler, ithal edildikleri tarihten itibaren 12 ay geçmedikçe, gümrük idarelerinden önceden izin alınmaksızın ödünç verilemez, teminat olarak gösterilemez, kiralanamaz, devredilemez ve satılamaz.

Gümrük idaresi 12 aylık süreyi, kiralama ve devretmeye ilişkin durumlarda kötüye kullanma riskinin bulunduğu hallerde 36 aya kadar uzatma yetkisine sahiptir.

12 aylık süreden önce ödünç verilen, teminat olarak gösterilen, kiralanana, devredilen veya satılan sermaye malları ve malzemeye isabet eden gümrük vergileri 4458 sayılı Gümrük

Kanunu'nun 181 ila 194 üncü maddelerindeki esaslara göre tahsil edilir. Ayrıca, yükümlüler hakkında cezai kovuşturma yapılır

C. TİCARİ MAHİYETTAŞIYAN EŞYA

Ticari nitelik arzeden malların bedelsiz ithali ile ilgili hükümler 5.4.1997 tarih ve 22955 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2 Seri Numaralı Bedelsiz İthalat Tebliği hükümleri doğrultusunda yürütülür.

Ticari mahiyette ithal edilebilecek madde eşya ve sanayi mamulleri 2 Seri Numaralı Bedelsiz İthalat Tebliğinin 2'nci maddesinde belirtilmiştir. Buna göre;

-Miktarı ticari teamüllere uygun numune ve/veya maddeler, hediyeler, reklam eşyası,

-Daha önce usulüne uygun olarak yurda ithal edilmiş maddelerin ticari teamüller gereğince gönderilen parçalarıyla, imalatçının veya ihracatçının verdiği garanti icabı, garanti süresi içinde yenilenmesi gereken parçalar,

-Sanayiciler tarafından imalat ve montaj için denemelerde kullanılmak üzere veya örnek olarak getirilecek sanayi mamulleri,

-Genel ve Katma bütçeli dairelere, özel idarelere, belediyelere, kamu iktisadi teşebbüslerine ve sermayesinin yarısı veya yarısından fazlası bu idare ve teşebbüslere ait kuruluşlara özel kanunla kurulmuş banka ve kuruluşlara bedelsiz olarak gönderilen mallar,

-Daha önce usulüne uygun olarak ithal edilmiş bulunan mallarda tespit edilen hasar, ağırlık ve miktar noksanlığının giderilmesi amacıyla gönderilen aynı cins ve evsftaki mallar,

-Yabancı firma, kurum ve kuruluşların, Türkiye'de bulunan şube ve irtibat bürolarına, büro faaliyetlerinde kullanılmak üzere, yurt dışındaki merkezlerinden bedelsiz olarak gönderilen ticari teamüle uygun malzemeler,

-Çeşitli sebeplerle yurtdışına geçici olarak çıkarılan vasıtaların değiştirilen motorları

Yukarıda sayılan mamul ve eşyalar bedelsiz ithalat kapsamında, gümrük vergilerinden muaf tutularak ithal edilebilir.

Madde Eşya Ve Mamullerin Değerlerinin Tespit Ve Bu Değerlere Göre İthal İzni Verecek Makamın Belirlenmesi;

İthaline müsaade edilmeyen maddelerden olmamak kaydıyla, değeri 30.000 ABD Dolarını aşmayan yukarıda belirtilmiş madde eşya ve sanayi mamullerinin bedelsiz ithal talepleri Gümrük İdareleri veya Posta Gümrükleri tarafından, değeri 30.000 ABD Dolarından fazla olanların bedelsiz ithal taleplerinin ise Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından incelenip sonuçlandırılmaktadır

Yukarıda belirtilen değerlerin hesaplanmasında faturalarda yazılı veya gümrük idareleri tarafından, tespit edilecek FOB değerinin esas alınacağı belirtilmiştir

İthalat esnasında, Gümrük İdaresi veya Gümrükler Genel Müdürlüğü aşağıdaki belgeleri mükellef kurumdan isteyebilir.

-ithal konusu mala ait fatura ve tercümesi,

-Maddelerin Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon (GTİP) numarası,

-Ağırlık ve miktar noksanlığının giderilmesi amacıyla ya da hasar nedeniyle gönderilen aynı cins mallara ait ithal taleplerinde Gümrük İdaresi tarafından tanzim edilen "Eksiklik veya Hasar Tutanağı",

D. ÖZEL HÜKÜMLER

-Özel kara nakil vasıtaları, sermaye malı ve diğer malzemenin bedelsiz ithalat hükümleri kapsamında belirtilen müracaat sürelerini ve yurtdışı 6 aydan fazla kalmama kaydını mücbir sebepler dikkate alınarak 30 güne kadar (30 gün dahil) uzatmaya gümrük idareleri yetkili kılınmıştır. Müracaatların bu süreler bitmeden ve mücbir sebep belgesi ile birlikte yapılması zorunludur.

-Bedelsiz ithalat hakkı elde etmek için, belgelerde tahrifat yapanlara ya da bu belgelerin sahtesini ibraz edenlere veya bu amaca yönelik olarak belge tanzim ederek ibraz edenlere bedelsiz ithalat izni verilmemektedir.

III - DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Avrupa Birliği Gümrük Normları ile yeknesaklığı sağlama amacı taşıyarak uygulamaya konulan 4458 sayılı yeni Gümrük Kanunumuz 5 Şubat 2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun uygulanmasında belki de en çok tartışılan ve kişilerce yanlış anlaşılmaya müsait müesseselerden bir tanesi olan Bedelsiz İthalat ve buna ilişkin idarece yapılan denetim çalışmamıza konu teşkil etmiştir. Daha önceki bölümlerde de

bahsedildiği üzere Bedelsiz İthalat müessesesi-nin temel esprisi, vatandaşlarımızın yurt dışında elde ettikleri ve yurda getirilmesi zorunlu olmayan kazanç ve tasarrufları ile sahip oldukları eşyaların yurda ithalidir. İthal esnasında söz konusu eşyalar gümrük vergilerinden muaf tutulmakta ancak, mali vergiler tahsil edilmektedir.

Bu bağlamda, Bedelsiz İthalat hakkı bulunan şahıslar ve bedelsiz ithalata konu edilen eşya ile bu eşya ithal edilmesi durumunda karşılaşılabilecek vergisel boyutun bilinmesi taraflar açısından büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın, kitlelere ulaştırılması ve kişilerin aydınlatılması açısından önemli bir boşluğu dolduracağı inancındayız.

